

τήματα που ψηφίστηκαν έως τώρα και όσα φαίνεται ότι θα επακολουθήσουν, περιορίζουν δραστικά την αυτοτέλεια του δημόσιου Πανεπιστημίου. Τα τριάκοντα αργύρια, είτε του «αναμορφωμένου» μισθολογίου είτε της νόμιμης πια ετεροαπασχόλησης, αρκούν τάχα για την αποστράτευση των πανεπιστημιακών που οραματίζονται μια διαφορετική λειτουργία του θεσμού που εμψυχώνουν; Όπως διαβεβαίωνε κι ο ποιητής, «δυστυχώς και η Γ η με δικά μας έξοδα γυρίζει».

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ» του Γιάννη Μπασλή

ΕΔΩ και δέκα τουλάχιστον χρόνια έχει γίνει συνείδηση ότι το εκπαιδευτικό μας σύστημα δεν μπορεί ν' ανταποκριθεί στις ανάγκες μιας κοινωνίας που μεταβάλλεται με ταχύτατους ρυθμούς και φυσικά δεν μπορεί να διαμορφώσει το άτομο ν' ανταποκριθεί στις προκλήσεις του 21ου αιώνα.

Η προβληματική όμως που αναπτύσσεται για τις αδυναμίες του συστήματος και τις προοπτικές είναι αποσπασματική ή καταστροφολογική. (Ακραία περίπτωση αποτελεί ο Χρ. Γιανναράς, που έχει αναλάβει εργολαβικά το ρόλο της μοιρολογίστρας της ελληνικής εκπαίδευσης και κοινωνίας). Ελάχιστοι μελετούν και υποβάλλουν ολοκληρωμένες προτάσεις εκσυγχρονισμού του συστήματος. Οι σοβαρές προσπάθειες που από το '90 έγιναν από τους υπουργούς Παιδείας έχουν μέχρι στιγμής την ίδια τύχη, που έχουν συνήθως στην Ελλάδα, επειδή η εκπαιδευτική πολιτική συνήθως δεν είναι ούτε κρατική ούτε καν κυβερνητική. Είναι υπουργική. Κάθε υπουργός μεταρρυθμίζει και νομοθετεί ανάλογα με τις προσωπικές του απόψεις, χωρίς να δεσμεύεται ούτε από κυβερνητικά προγράμματα ούτε από τον προηγούμενο υπουργό, ακόμα κι αν αυτός ανήκει στο ίδιο κόμμα. Βέβαια κάποιες αποσπασματικές ρυθμίσεις επιβάλλονται, αλλά η μεταρρύθμιση ως ενιαία ενότητα χάνεται. Αυτή ήταν και η τύχη της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας, που οδήγησε στην ίδρυση του Κέντρου Εκπαιδευτι-

κής Τεκμηρίωσης (ν. 2377/96) και στο σχετικό νόμο για το Εθνικό Απολυτήριο, που θα ψηφιζόταν το Σεπτέμβριο του '96. Είχε αναγγελθεί μάλιστα από τον τότε Υπουργό Γ. Παπανδρέου και η έναρξη της εφαρμογής των μέτρων το σχολικό έτος 1996-1997. Όμως ο νέος Υπουργός Γ. Αρσένης, του ΠΑΣΟΚ κι αυτός, όχι άλλου κόμματος, ανέστειλε την εφαρμογή τους, επειδή, καθώς υποστήριξε, «επιθυμούσε να δώσει το δικό του στίγμα και τη δική του κατεύθυνση στα σχετικά ζητήματα».

Το στίγμα του κ. Αρσένη δόθηκε με την ψήφιση νόμου στις 4/9/97 «Εκπαίδευση 2000. Για μια Παιδεία ανοικτών οριζόντων». Φαίνεται ότι αυτή τη φορά ο Υπουργός ή η Κυβέρνηση είναι αποφασισμένη να επιβάλει τη «μεταρρύθμιση», τουλάχιστον στο μέρος που αφορά την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τόσο επειδή οι καιροί «ουκ εισί μενετοί» όσο και επειδή θα χάσει και τα τελευταία ίχνη αξιοπιστίας που απόμειναν στη συνείδηση των εκπαιδευτικών και του κόσμου μετά τη ματαίωση της υλοποίησης του «Εθνικού Απολυτηρίου».

Θα ήθελα λοιπόν να καταθέσω κάποιες παρατηρήσεις:

1. Από τη στιγμή που εξαγγέλθηκαν τα κυριότερα μέτρα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης (1/8/1997) ακολουθείται μια διαδικασία σταδιακής αποκάλυψης στοιχείων από το «θησαυρό» της μεταρρύθμισης. Κι η σταδιακή αυτή αποκάλυψη δεν γίνεται μόνο από τον Υπουργό αλλά και από τον Υφυπουργό, τον Πρόεδρο του Π.Ι. και τον Πρόεδρο του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας. Μόνο που ο καθένας λέει τα δικά του. Ο τρόπος αυτός δημιουργεί μια σύγχυση σ' όλους μας. Οι υπεύθυνοι, όταν μιλούν για τα στοιχεία της μεταρρύθμισης, φαίνεται ν' απευθύνονται πιο πολύ σε καταναλωτές ψηφοφόρους παρά στους εκπαιδευτικούς που αναζητούν συγκεκριμένα μέτρα που πρέπει αυτοί να υλοποιήσουν στο σχολείο. Επόμενο είναι να κυριαρχεί η καχυποψία και η απογοήτευση. Η τακτική αυτή δείχνει ότι πέρα από τις γενικόλογες διακηρύξεις δεν έχει γίνει ολοκληρωμένη επεξεργασία των μέτρων που καλούνται οι εκπαιδευτικοί πρώτοι να υλοποιήσουν.

2. Το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα περιλαμβάνει προτάσεις τόσο για την Πρωτοβάθμια-Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση όσο και για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Όσον αφορά τις βασικές βαθμίδες της εκπαίδευσης, στις οποίες και θα αναφερθώ, γίνονται προτάσεις και για τις 4 βαθμίδες (Νηπιαγωγείο, Δημοτικό, Γυμνάσιο, Λύκειο).

3. Οι προτάσεις οι σχετικές με το Νηπιαγωγείο-Δημοτικό κινούνται στο επίπεδο των γενικόλογων προθέσεων. Τα μέτρα βέβαια που εξαγγέλλονται βρίσκονται στη σωστή κατεύθυνση. Δίνεται υπόσχεση ότι θ' ανανεωθούν στο Δημοτικό τ' αναλυτικά προγράμματα που θα εφαρμοστούν το 1998-1999. Το καινούριο στην ουσία που προτείνεται είναι η εισαγωγή του ολοήμερου Νηπιαγωγείου και Δημοτικού. Στο επίπεδο των προθέσεων δεν διαφωνεί κανένας. Όμως δεν λέγεται τίποτα για το πώς μια τέτοια εξαγγελία θα γίνει πράξη. Η διακήρυξη ότι «η υλοποίηση του θεσμού του ολοήμερου σχολείου θα συντελεστεί με τη βοήθεια των συλλόγων των γονέων, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των εκπαιδευτικών», είναι τόσο αόριστη που δεν πείθει εύκολα για την πραγμάτωση του μέτρου.

4. Το κείμενο της μιας σελίδας που αναφέρεται στο Γυμνάσιο μπορεί να χωριστεί σε δύο ενότητες. Στην πρώτη τονίζεται «η ανάγκη ανανέωσης του αναλυτικού προγράμματος-σχολικών βιβλίων». Η διαπίστωση βέβαια αποτελεί κοινό τόπο. Στη δεύτερη ενότητα δίνεται η υπόσχεση ότι από το 1998-1999 θ' ανανεωθεί το περιεχόμενο σπουδών στο Γυμνάσιο. Δεν χρειάζονται βέβαια ειδικές γνώσεις, για ν' αντιληφθεί κανείς ότι κι εδώ το Υπουργείο κινείται στο επίπεδο των προθέσεων. Μακάρι να εργαστούν με τόσο εντατικό ρυθμό οι επιτροπές, που σημειωτέον δεν έχουν ορισθεί ακόμη, ώστε πραγματικά να υλοποιηθούν σύντομα οι εξαγγελίες. Ελπιδοφόρο μήνυμα ίσως είναι ότι δύο βιβλία που εκδόθηκαν πρόσφατα, η Γεωγραφία της Α' Γυμνασίου και η Χημεία της Β' Γυμνασίου, φαίνεται πως είναι γραμμένα με σύγχρονο πνεύμα.

5. Οι προτάσεις που αφορούν το Λύκειο είναι πιο επεξεργασμένες. Επιχειρούνται δύο καινοτομίες:

α) *Δημιουργία του Ενιαίου Λυκείου* με κατάργηση όλων των τύπων Λυκείου (Γενικού, ΤΕΛ, Πολυκλαδικού). Τίθεται βέβαια εδώ το ερώτημα αν καταργηθούν και τα κλασσικά, μουσικά και αθλητικά Λύκεια. Πρόκειται για ουσιαστική καινοτομία, που δημιουργεί ευαίωνες προοπτικές. Όμως οι αντικειμενικές δυσκολίες είναι τέτοιες, που αν δεν γίνει μια πολύ ειδική τεχνική μελέτη και δεν υπάρχει η αναγκαία τόλμη, φοβούμαι πως θα ανακλύσουν τόσα πολλά και δυσεπίλυτα προβλήματα, εκπαιδευτικά, εργασιακά, συντεχνιακά, που θα οδηγηθούμε σε μια ακόμη αποτυχία.

β) *Αλλαγή του τρόπου εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση*. Το προτεινόμενο σύστημα φαίνεται θετικό, καθώς στο τωρινό έχουν περισσέψει τ' αρνητικά του στοιχεία. Η εισαγωγή στα ΑΕΙ-ΤΕΙ θα γίνεται με βάση τη βαθμολογία που θα συγκεντρώνει ο μαθητής στη Β' και Γ' Λυκείου. Αυτό βέβαια σημαίνει γενικό αναπροσανατολισμό τόσο του αναλυτικού προγράμματος όσο και του τρόπου αξιολόγησης του μαθητή, κάτι που προτείνεται ν' αρχίσει από το σχολικό έτος 1998-1999.

Η αλλαγή όμως του τρόπου αξιολόγησης, που πράγματι βρίσκεται στη σωστή κατεύθυνση, προϋποθέτει αλλαγή βιβλίων και διδακτικής μεθοδολογίας από τον εκπαιδευτικό, αλλαγή δηλαδή της στάσης του δασκάλου, που δεν μπορεί να γίνει παρά με ουσιαστική του επιμόρφωση, ώστε ν' αποδεχθεί τα νέα μέτρα. Πώς όμως μπορεί να επιτευχθεί αυτό, όταν η ΟΛΜΕ δηλώνει την αντίθεσή της στη μεταρρύθμιση;

Το γεγονός ότι τα μέτρα που εξαγγέλθηκαν είναι προς τη σωστή κατεύθυνση, δεν θα πρέπει να δημιουργεί ψευδαισθήσεις σε ορισμένα θέματα.

α) Το νέο σύστημα μπορεί να διαφοροποιήσει, αλλά δεν θα μειώσει τις φροντιστηριακές ανάγκες, διότι η απαίτηση των γονέων να εισαχθούν τα παιδιά τους σε «καλή» σχολή, κι όχι σε μια σχολή, δεν θα εκλείψει.
β) Οι συνεχείς εσωτερικές και εξωτερικές εξετάσεις θα αναβαθμίσουν το σχολείο στο γνωστικό επίπεδο αλλά θα ακυρώσουν τη δυνατότητα του σχολείου να δημιουργεί σχολική ζωή.
γ) Η εφαρμογή του νέου συστήματος προ-

ϋποθέτει ένα μεγάλο βαθμό εμπιστοσύνης, (επιλογή θεμάτων, αξιολόγηση κ.λπ.). Χρειάζεται πολύ δουλειά για να διαλυθεί κάθε καχυποψία.

Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ του Χαράλαμπου Νούτσου

ΑΝ ΗΘΕΛΕ κάποιος να χαρακτηρίσει περιληπτικά τις πρόσφατες νομοθετικές αλλαγές στην εκπαίδευση, δεν θα αστοχούσε ασφαλώς κρίνοντάς τες ως μετάφραση «εις τα καθ' ημάς» των γενικών κατευθύνσεων της γνωστής *Πράσινης Βίβλου* για την ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης. Στο όνομα μιας γενικής και αφηρημένης έννοιας της «ποιότητας στην εκπαίδευση», η *Βίβλος* προτείνει ρητά την κατασκευή κοινών πλαισίων αναφοράς για το περιεχόμενο της κοινωνικής λειτουργίας του σχολείου στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεν πρέπει, συνεπώς, να μας εκπλήσσει το γεγονός πως μια ανάλογη έννοια χρησιμεύει ως ακρογωνιαίος λίθος στον επίσημο λόγο για το ελληνικό σχολείο, όπως αυτός π.χ. αρθρώνεται στο πρόσφατο υπουργικό τομίδιο «Εκπαίδευση 2000».

Μια τέτοια διαπίστωση κινδυνεύει ασφαλώς να αποδυναμωθεί πολιτικά, όσο εξαντλείται αποκλειστικά στο επίπεδο μιας ομολογίας συνθηματολογικής καταγγελίας. Θεωρώ, αντίθετα, πως η τωρινή πολιτική συγκυρία επιβάλλει κατά κύριο λόγο μια προηγούμενη συστηματική διερεύνηση των εκπαιδευτικών και κοινωνικο-πολιτικών συνεπειών, που ενδέχεται να προκύψουν από την εφαρμογή της πρόσφατης εκπαιδευτικής νομοθεσίας. Περιορίζομαι εδώ να θίξω πολύ σύντομα δυο θέματα.

Α. Με την καθιέρωση κάθε δυο χρόνια διαγωνισμού για την πρόσληψη εκπαιδευτικών εισάγεται μια νέα ετεροβαρής διάκριση στα προσόντα τους. Η πολιτική εξουσία αναγνωρίζει στα αντίστοιχα τμήματα των ΑΕΙ την αρμοδιότητα και την ικανότητα να πιστοποιούν, δεσμευτικά για την ίδια, την παιδαγωγική-διδακτική επάρκεια των αποφοίτων τους αλλά κρατάει για τον εαυτό της ένα δεύτερο βαθμό αξιολογικής κατάταξης

της *επιστημονικής* ικανότητας των πτυχιούχων. Μπορούμε, συνεπώς, να συμπεράνουμε τα επόμενα: 1. Η κρατική εξουσία ανατιμά τελεσίδικα, στο όνομα του επαγγελματισμού, την επιστημονική πιστοποίηση των πτυχιούχων ΑΕΙ, υπονομεύοντας και ακυρώνοντας μια συνισταμένη της κοινωνικής τους λειτουργίας. 2. Η ανατίμηση αυτή είναι και αυθαίρετη και επιστημονικά έωλη, μια και σε μεγάλη έκταση μπορούν ν' απαξιωθούν κοινωνικά τα θετικά αποτελέσματα των ενδοπανεπιστημιακών δοκιμασιών, οι οποίες πλησιάζουν τις πενήντα στα οχτώ εξάμηνα σπουδών. Είναι φανερό τι διακυβεύεται μ' αυτή την απαξίωση. 3. Ο βαθύτερος στόχος του κρατικού διαγωνισμού δεν είναι συνεπώς η επιλογή των «πιο ικανών» εκπαιδευτικών, όπως γράφεται στο τομίδιο. Οι κυρίαρχες πολιτικές δυνάμεις, για προφανείς λόγους, μεταθέτουν απλώς την ευθύνη για τη λύση του προβλήματος της παρατεταμένης ανεργίας χιλιάδων πτυχιούχων - υποψηφίων εκπαιδευτικών στους ώμους των ίδιων. 4. Η λεγόμενη βασική επιστημονική κατάρτιση των υποψηφίων εκπαιδευτικών ή θεωρείται ήδη λυμένη ή απλώς παραπέμπεται στις ελληνικές καλένδες. Δεν είναι ασφαλώς τυχαίο που στο παραπάνω τομίδιο δεν γίνεται καν λόγος γι' αυτό το θέμα, ενώ, αντίθετα, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών -όσο υπάρχουν βέβαια τα σχετικά ευρωπαϊκά προγράμματα- εφαρμόζεται ποικιλότροπα. 5. Διαγράφονται θεσμικά οι προϋποθέσεις για την εμφάνιση και εδραίωση μιας νέας κατηγορίας «μεταπτυχιακών» φροντιστηρίων για υποψηφίους εκπαιδευτικούς ενόψει του κρατικού διαγωνισμού. Μια νέα μορφή παραπαιδείας βρίσκεται προ των πυλών. 6. Είναι, τέλος, πιθανό να μεταβληθεί σταδιακά η κοινωνική σύνθεση των εκπαιδευτικών και, σε συνδυασμό με νέες μορφές εργασιακού ελέγχου -έχει κιόλας νομοθετηθεί μια πυραμιδοειδής διαδικασία για την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου- να μεταβληθούν αισθητά οι αντιλήψεις και οι πρακτικές τους, από τη διδακτική πράξη ως τη συνδικαλιστική τους οργάνωση. Ένας νέος «τύπος» δασκάλου, όπως θάλεγε ο Ε. Παπανούτσος, αχνοφάνεται πίσω από τις νέες ρυθμίσεις. Η τεχνοκρατική ιδεολογία του «επαγγελμα-